

Fazakas Zoltán József

egyetemi docens

Károli Gáspár Református Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

A CSALÁDI GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK ÉS A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSEK
LEHETSÉGES KAPCSOLÓDÁSAI

Debreceni Jogi Műhely, 2023. évi (XX. évfolyam) 1-2. szám (2023. augusztus 30.)

DOI 10.24169/DJM/2023/1-2/5

Absztrakt: A családi társaság fogalmát nem adja meg a hatályos jog. Azon gazdasági társaságok esetében, amelyekben egy család tagjai rendelkeznek döntő befolyással kizárólag formai megközelítést tesz lehetővé. A formai megközelítésen túl ugyanakkor a tartalmi kérdések, a családi érdekek és értékek sajátosságai ezen gazdasági társaság vizsgálatát más szempontok szerint is indokolják, amelyek alapján nem csak a hosszú távú üzletszerű gazdasági tevékenység, hanem a családi viszonyok jellegadó sajátosságai is vizsgálhatók társasági jogi alapon. Fentiek szerint a családi gazdasági társaságokban a családi viszonyok megjelenítése, a nemzedékeken átívelő működés igénye és családi jellegének védelme, továbbá a család tartós jólétének biztosítása kiemelkedő jelentőségű. A formai és tartalmi elemek együtteséből megállapítható, hogy a családi gazdasági társaságok olyan különleges jogi személyek, amelyekben egy meghatározott családi közösség döntő befolyása érvényesül, sajátos érdekeket és értékeket vall és képvisel, amelyek közül a családi vagyon védelme, a nemzedékeken átívelő működés célja, a családtagok tartós jólétének biztosítása emelendő ki. Ezen érdekek elérésének többes eszközrendszerét biztosítja a Polgári Törvénykönyv, a klasszikus társasági jogi eszközökön túl többek között a szindikátusi szerződések lehetőségével. Ez utóbbi lehetőség lényegében véve valamennyi adott, egyedi jellegzetesség figyelembe vételét lehetővé teszi megalkotva a családi gazdasági társaság működésének jogi kereteit.

Kulcsszavak: társasági jog, szindikátusi szerződés, családi gazdasági társaságok, polgári jog, család, családi értékek

cím angolul

Abstract: The concept of a family company is not defined in current law. In the case of companies in which members of a family have a decisive influence, it allows only a formal approach. However, in addition to the formal approach, the substance of the company, the specific nature of family interests and values, justify an examination of the company from other points of view, which allow not only the long-term commercial economic activity but also the specific nature of family relationships to be examined on the basis of company law. It is therefore of the utmost importance that family companies should reflect family relationships, the need to operate intergenerationally and protect the family nature of the company, and ensure the family's long-term prosperity. The combination of the formal and substantive elements makes it possible to conclude that family companies are special legal entities in which a particular family community has a decisive influence, has and represents specific interests and values, among which the protection of family assets, the aim of intergenerational operation and the safeguarding of the long-term well-being of family members are to be highlighted. The Civil Code provides for multiple means of achieving these interests, in addition to the classic instruments of company law, including the possibility of shareholders' agreement. In essence, the latter option allows all the specific characteristics to be taken into account, creating a legal framework for the operation of the family company.

Keywords: company law, shareholders' agreement, family business companies, civil law, family, family values

cím németül

Abstrakt: Der Begriff des Familienunternehmens ist im geltenden Recht nicht definiert. Im Falle von Unternehmen, in denen Familienmitglieder einen entscheidenden Einfluss ausüben, erlaubt es nur einen formalen Ansatz. Neben dem formalen Ansatz rechtfertigen jedoch die Substanz des Unternehmens, die Besonderheit der familiären Interessen und Werte, eine Prüfung des

Unternehmens unter anderen Gesichtspunkten, die es erlauben, nicht nur die langfristige wirtschaftliche Tätigkeit, sondern auch die Besonderheit der familiären Beziehungen auf der Grundlage des Gesellschaftsrechts zu untersuchen. Es ist daher von größter Bedeutung, dass die Familienunternehmen die familiären Beziehungen, die Notwendigkeit, generationenübergreifend zu agieren und den familiären Charakter des Unternehmens zu schützen, widerspiegeln und das langfristige Wohlergehen der Familie sichern. Die Kombination der formellen und materiellen Elemente lässt den Schluss zu, dass es sich bei Familienunternehmen um besondere juristische Personen handelt, in denen eine bestimmte Familiengemeinschaft einen entscheidenden Einfluss ausübt, spezifische Interessen und Werte hat und vertritt, unter denen der Schutz des Familienvermögens, das Ziel einer generationenübergreifenden Tätigkeit und die Sicherung des langfristigen Wohls der Familienmitglieder hervorzuheben sind. Das Bürgerliche Gesetzbuch sieht neben den klassischen Instrumenten des Gesellschaftsrechts vielfältige Möglichkeiten zur Durchsetzung dieser Interessen vor, darunter auch die Möglichkeit der Syndikatsvertrag. Die letztgenannte Option ermöglicht es im Wesentlichen, alle Besonderheiten zu berücksichtigen und einen rechtlichen Rahmen für die Tätigkeit des Familienunternehmens zu schaffen.

Schlagworte: Gesellschaftsrecht, Syndikatsvertrag, Familienunternehmen, Zivilrecht, Familie, Familienwerte

Bevezető gondolatok

A polgári jog szabályai és eszközei – a kiindulópontjaként nevesített magánautonómia lehetőségéből eredően – a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyai, céljai kiteljesedését szabályozott körülmények között szolgálják (Vékás, 2013, pp. 18-19.). A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) e viszonyok alaptételeit több könyvben tárgyalja, ezen könyvek egymással való összefüggései, valamint összetett tartalmuk a lehetséges élethelyzetek tükrében vizsgálандók annak érdekében, hogy tényleges válaszokat nyerhessünk a magánautonómiából fakadó komplex viszonyrendszerek által felvetett kérdésekre, kihívásokra, azok eredményeként létrejött jogviszonyokra.

A polgári jog egyes jogterületeinek közös elemzését a társadalmi és gazdasági környezet ténybeli alapjain túl, jogi szempontból alapvetően az a jogalkotói döntés indokolja, hogy e jogterületek korábban külön törvényekben történt szabályozását egy kódex váltotta fel (Nótári – Fazekas, 2014, pp. 74-79.). E körben a Ptk. – egyik legnagyobb újdonságaként – a családi jog és a társasági jog alapvető anyagi jogi normáit a kódexbe építette be. Mindebből az a következtetés is levonható, hogy egy adott, összetett jogkérdésre vonatkozó megoldás feltárása a Ptk. könyveinek együttes alkalmazását és értelmezését igényli és indokolja.

Figyelemmel a polgári jog fenti céljaira – a személyi és vagyoni jogok kiteljesítéshez szükséges eszközök biztosítására – magától értetődő, hogy az annak elérését biztosító eszközök és lehetőségek nem csak az egyes egyént, hanem az egyének valamely ismérv alapján meghatározott közösségeit is megilleti és e közösségek között – külön törvényi nevesítés nélkül is – a család is értendő. A társaságok oldaláról megközelítve a Ptk. társadalomszemléletének, emberképének középpontjában álló jogaival öntudatosan és szabadon élő polgár, és végső soron azok közösségei, így a családi közössége által létrehozott gazdasági társaságok igényeit is hivatott a kódex szolgálni és kielégíteni (Sárközy, 2007, p. 7.). Következésképpen a Ptk. könyveinek együttes alkalmazása és a fentebb nevesített komplex jogértelmezés szükségképpen érvényesül az úgynevezett *családi vállalkozások, családi gazdasági társaságok* esetében is annak ellenére, hogy annak jogi fogalma megalkotásával mind a hazai, mind pedig az uniós jogalkotó mindmáig adós maradt (Arató, 2020a, pp. 263-265.; Dúl, 2020, pp. 229-240.). Törvényi fogalom hiányában a családi gazdasági társaság meghatározása körében, leginkább a szakirodalmi eredményekre támaszkodhatunk. Kiemelendő az a körülmény, hogy a társasági jog tekintetében az alapvetően irányadó Harmadik Könyv, illetve a másodlagosan alkalmazandó Hatodik Könyv rendelkezéseiben a családi minőség indifferens kiindulópont, e jellemző *expressis verbis* nem jelenik meg, csak néhány szakaszban kap áttételesen jelentőséget, a házastársi közös vagyont érintő kérdések néhány különös szabályában (Barta, 2023, pp. 9-21.; Barta, 2009, pp. 287-308.). A családi gazdasági társaságokat tehát az általános társaságokra irányadó normák határozzák meg, de alapításuk, működésük, megszűnésük során a Második Könyv, a Negyedik Könyv, valamint bizonyos aspektusokban a Hetedik Könyv sajátosságai, jellegzetességei, nézőpontjai, értékei és értelmezési keretei befolyásolják, illetve határozzák meg. Az általános társasági jogi kiindulópont tehát a családi társaságok esetében feltételezi a család, mint közösség jellegadó sajátosságainak és funkcióinak megjelenítését, amelyek

közül e körben az érzelmi, gazdasági, erkölcsi és érdekképviseleti elemek (Jobbágyi – Heinerné Barzó, 1997, pp. 18-20.) emelhetők ki, illetve bírnak jelentőséggel. Mindezek alapján családi gazdasági társaságok alatt azon társaságok értendők, amelyek – a társaság személyegyesítő vagy vagyonegyesítő típusától függetlenül – a család fenti jellegadó sajátosságait magukban hordozzák, azt védik, annak tagjai egészében vagy részben, illetve vezetői egy család személyi közösségéből kerülnek ki, és e család személyi viszonyait és közösségét a társaságban is felvállalják. Ilyen alapokon – elfogadva egyes kutatók álláspontját – azon gazdasági társaságok tekinthetők családi társaságoknak, amelyek tagsági jogai, közvetett vagy közvetlen döntési jogai, vagy annak jelentős része – tőzsdei társaság esetében a részvények 25%-a – egy család közösségét illeti meg, illetve az irányításban a család tagjai vagy képviselői részt vesznek, illetve e jogok alapvetően őket illetik (Arató, 2020a, pp. 264-265.). Mindez azonban a társasági tagok egymás közötti viszonyát befolyásoló különleges, családi közösségből fakadó egyéb jellegzetességekre nem ad választ, így valójában csak formai megközelítést jelent. A családi gazdasági társaság a formai megközelítésen túl tartalmi értelemben családi érdekeket és értékeket hordozó gazdasági társaság, így annak célja nem csak az alapvetően hosszú távú üzletszerű gazdasági tevékenységben ragadható meg, hanem jellegadó sajátosságát képezi családi viszonyok megjelenítése, a nemzedékeken átívelő működés igénye és családi jellegének védelme, továbbá a család tartós jólétének biztosítása (Nagy Barna, 2018, pp. 73-74.). A formai és tartalmi elemek együtteséből megállapíthatjuk, hogy a családi gazdasági társaságok – nem a társasági jog dogmatikai értelmében – olyan különleges gazdasági társaságok, amelyek társasági részesedésében, szervezetében alapvetően egy meghatározott családi közösség döntő befolyása érvényesül, működése során pedig a családi közösség jellegéből fakadóan sajátos érdekeket és értékeket vall és képvisel, amelyek közül a családi vagyon védelme, a nemzedékeken átívelő működés célja, a családtagok tartós jólétének biztosítása emelendő ki. E sajátosságok megjelenése pedig vagyoni és szervezeti oldalról ragadható meg, amelyek közös kapcsolóeleme a családi közösséghez való tartozás. E kapcsoló elemek különösen a szavazati jogokban, az ügyvezetés személyi körének kiválasztási technikáiban, a felügyelőbizottsági tagságban figyelhetők meg szervezeti oldalról, míg vagyoni oldalról a családi vagyon e közösséghez kötött jellegében és a család jólétének biztosításának hosszú távú biztosításában.

1. A társasági jog, a szerződési jog és a családjog alapvető és általános kapcsolódási pontjai

Annak ellenére, hogy közgazdasági szempontból a gazdasági tevékenységek folytatásának nem feltétele a társaság alapítás (Szalai, 2018, pp. 18-35.), azaz a gazdasági tevékenységek a jog által elismert magánautonómiából fakadó szabadság egyik elemeként, külön jogi entitás létrehozatala nélkül is elláthatók, a társaság előnyei, különösen a vagyonegyesítő társaságok tagoktól elkülönülő vagyonában és helytállásában rejlő sajátosságai alapvetően azok létrehozatalát indokolják. Következésképpen az Alaptörvény M.) cikkében foglalt vállalkozás szabadságának jogát, illetve a XII. cikkében foglalt munka és a foglalkozás szabad megválasztásának jogát, valamint a vállalkozáshoz való jogot alapvetően a Ptk. Harmadik Könyve útján társaságok által gyakorolják a társulási szabadsággal élő tagok, és így a családtagok.

A társulási szabadsággal a felek (Sárközy, 2000, p. 705.) – az egyszemélyes társaságokat nem tekintve – szerződéses úton élhetnek (Kisfaludi, 2000, pp. 3-12.), az így létrehozott társaság ezáltal egyszerre szerződés és jogalany, azaz kettős természetű jogintézmény (Miskolczi-Bodnár, 2000, p. 5.). A társulási szabadságból fakadó társasági szerződés a klasszikus polgári jogi szerződésektől több ponton is eltér, többek között kiinduló alijában és céljában, amely szerint az az érdekezésszerűségben lévő felek közötti hosszú távú kapcsolatot szabályozó szervezeti szerződés (Papp, 2019b, p. 266.), amely egy új jogalanyt hoz létre. A társasági szerződések ezen természetéből fakadóan egyes kötetmi jogi szabályok nem alkalmazhatók vagy nem értelmezhetők, míg mások csak részben, céljukat figyelembe véve érvényesülhetnek (Sárközy, 2009, p. 8.).^b Lényegi különbség továbbá a társasági szerződés és a polgári jog szerződése között, hogy a társasági szerződés egy jogi entitást, abszolút jogképességgel rendelkező jogalanyt eredményez, amelynek működési sajátosságai indokolják a konszenzus alijától, az egyenrangúságtól és mellérendeltségtől való eltérést a társasági szerződés megkötését követően (Nochta, 2014e, pp. 508-509.), amely által a féli döntési erő és befolyás a vagyoni hozzájárulás mértékéhez és arányához köthető, vagy kötődik (Nochta, 2014c, p. 488.).

A tagok ezentúl, további szerződéseket is köthetnek magával a társasággal, illetve egymással e társasági tagsági jogviszonyukra is tekintettel. Ez utóbbi esetkörrel illetően elsősorban a szindikátusi szerződés lehetősége emelhető ki,ⁱ amely

alapvetően mind klasszikus kötelmi viszonyokat, mind a társaság szervezetével kapcsolatos magatartásokat szabályozhatja a felmerülő érdekeknek és igényeknek megfelelően (Veress, 2017, pp. 464-476.).

Mindezek alapján a társaságot nem kizárólag a létesítő okirat, hanem tagjai egymás közötti egyéb viszonyai, így adott esetben családi kötődései, továbbá a klasszikus polgári jogi szerződések talaján álló úgynevezett szindikátusi szerződés is befolyásolhatja. E körülmények, különösen a polgári jogi szerződési szabadság meglehetősen tág határai között megalkotott szindikátusi szerződés (Papp, 2019a, pp. 114-115.) a társasági szerződés zártabb és alapvetően formalizált jogintézményét újabb elemekkel bővítheti, illetve képes a társasági jogi jogviszonyt árnyalni és a családi minőségből fakadó egyedi jellegzetességeket szerepeltetni.

A klasszikus szerződések esetében a szerződési szabadság elvét és – adott esetben külön jogszabályokban is meghatározott – korlátainak összességét, valamint mindezek tartalmát széles körű szakmai és tudományos konszenzus övezi (Vékás, 2016, pp. 37-47.). Ezen szabadság első elme önmagában az a kérdés, hogy létezik-e akaratelhatározás a szerződéskötésre, a második elem a partnerválasztás szabadsága, végezetül harmadikként a szerződéses tartalom meghatározásának szabadsága rögzíthető. Ezen alaptételek a társasági jogban a megfelelő különbségtételekkel – és alapvetően cégnyilvánosság elve kivételével – is érvényesülnek (Harsányi, 2016, pp. 23-29.). Amennyiben a társasági jog és a szerződési jog fenti kiinduló tételeit adottnak vesszük, a családi, illetve családjogi nézőpont egyes elemei az adott társaság megfelelő pontjaihoz is beilleszthetők válnak, illetve különbségeik is azonosíthatók, felvázolva a családi gazdasági társaságok jellegadó – és már fentebb idézett (Nagy Barna, 2018, pp. 72-74.) – tulajdonságait.

A családi nézőpont alapján vizsgálható ennek megfelelően a társulási szabadság elemeinek együttese a családi gazdasági társaságok esetében. Az alapítás elhatározása e körben a családi döntéshozatal kérdéseit veti fel, egyben meghatározza az adott társaság tartalmi elemeit is. A társaság létrehozatalára irányuló akaratelhatározás – a társasági szerződés organizációs szerződés természetéből fakadóan nem csak azonos irányú magatartásokat feltételez az érdekpozíció azonossága okán (Bíró, 2003, p. 19.) – ebben az esetben, hanem a családi minőség és kapcsolat annak értékei útján azokat még hangsúlyosabbá teszi (Nagy Barna, 2018, p. 73.). A partnerválasztás szabadsága e körben nyilvánvalóan

szűkebben érvényesül az általános társaságalapítás esetkörénél, a családi társaság esetében a családtagi minőség szükségképpen – a későbbiekben röviden felvázolt módon – társasági tagsági feltételként érvényesül. A családi gazdasági társaságok esetében tehát a tagi minőséget – a társasági jog által elsődlegesen hitelezővédelmi okokból, illetve a kiskorúak védelmét előíró rendelkezésekből fakadó, a társult tagok egyenlősége elvének áttörését jelentő (Harsányi, 2016, pp. 24-25.) törvényi korlátok (Barzó, 2013, pp. 23-32.) – egy sajátos külön feltétellel, a családi minőséggel egészülnek ki. A családtagi minőség a továbbiakban – így a kisebbségi jogok, illetve a tag kizárása kérdéseiben – a társasági jog alapjaitól való eltérést önmagában nem indokol, de természetesen különös hangsúlyt nyer, illetve nyerhet a társasági tagsági jogviszony változása esetében és annak kezelésében. Míg a személyegyesítő társaságoknál a társasági szerződés módosításának megtagadásával a nem családtag személy taggá válása könnyedén megakadályozható, illetve magából a törvény rendelkezéseiből is következik (Nochta, 2014b, pp. 561-566.), a vagyonegyesítő társaságoknál, azaz a korlátozott felelősségű társaságnál (Pázmándi, 2014, pp. 617-618.) és a részvénytársaságnál (Vezekényi, 2014, p. 713.) e lehetőség teljes mértékben nem zárható ki.

A családi gazdasági társaságok esetében is megkerülhetetlen a vagyoni hozzájárulás, mint a tagoktól elkülönült jogi személyiség – természetéből fakadóan nem visszakövetelhető (Papp, 2014, pp. 391-394.) – *conditio sine qua non* feltételének (Nochta, 2014d, p. 500.) kérdése, amely tárgyi esetben szükségképpen a családi vagyon egy részének a társaság rendelkezésére bocsátását, illetve a tagi helytállás és felelősség eseteiben üzleti kockázatviselés tárgyává tételét jelenti. A családi vagyon fogalma e körben az általános társaságalapítástól eltérően ragadható meg, az ez esetben olyan vagyon, amelyet valamely fél, vagy a felek a családi gazdasági társaság céljait szem előtt tartva bocsátanak rendelkezésre. E vagyon tehát – függetlenül annak esetleges családjogi minősítésétől – a nemzedékeken átívelő családi jólét biztosításának alapjaként kerül rendelkezésre bocsátásra és nem is feltétlenül azonos arányban. Ilyen lehet a klasszikus pénzübeni hozzájárulás mellett jellemzően valamely családtag szellemi alkotása, szabadalma, vagy adott esetben ingatlana amely vagyonelemek alapesetben egy családtaghoz köthetők, mégis a családi közösségre tekintettel kerül rendelkezésre bocsátásra a családi gazdasági társaság részére. Ezen esetkörök és vagyonelemek egy általános társaságalapítás során tehát a rendelkezésre bocsátó fél hosszú távú gazdasági érdekeit szolgálják a vagyonelemek gazdasági társaságban való hasznosításával,

míg családi gazdasági társaság esetében a cél a féli érdekeken túlmutat és a családi közösség céljai alá rendelten jelenik meg.

A családi gazdasági társaság belső szervezeti kérdéseit illetően emelendő ki, hogy a társasági jog kiindulópontja – a családi joggal lényegében véve azonosan – a felek egyenrangúsága, mellérendeltsége, a társult tagok egyenlőségének elve, annak ellenére, hogy egy társaság hierarchián alapuló belső szervezetrendszerrel rendelkező jogalany (Kisfaludi, 2013, pp. 336-337.). A társaságok szervezeti felépítése, amely a stratégiai döntések meghozatalát tagi döntési kompetenciában, a hétköznapi működés, működtetés, az operatív és stratégiai döntések meghozatalát és végrehajtását az ügyvezetés hatáskörében helyezi el, e két szervezeti egység társasági szerződésben való szabályozását elengedhetetlenné teszi (Kisfaludi, 2014, p. 309.). E két szervezeti egységben a családi jellegzetességek és befolyás érvényesítése nem csak elkerülhetetlen, hanem valójában az a családi társaság megkülönböztető ismérveként szolgál (Arató – Csákné Filep – Radácsi, 2020, p. 8.). A személyegyesítő társaságoknál mindezen kérdések megoldása a törvényi szabályokból következően magától értetődő, a vagyonegyesítő társaságoknál külön megoldandó feladatként jelentkezik, követelményeinek kidolgozása és rögzítése mind a társasági szerződésben, mind pedig a szindikátusi szerződésben lehetséges.

Megjegyzendő, hogy míg a polgári jogi szerződések – megfelelő törvényi kivételekkel – alapvetően a felek titkát, illetve üzleti titkát képezik, amely titok védelmét egyebekben a jogrendszer kiemelten biztosítja végső soron a büntetőjog eszközeivel, a társasági jogban a cégnyilvánosság elve a társasági szerződések nyilvánosságát is jelenti. Figyelemmel arra, hogy a cégnyilvánosság elve (Harsányi, 2016, pp. 26-27.) sok esetben a tagok üzleti, gazdasági érdekeivel ellentétben áll, illetve állhat, így a nem a nyilvánosságnak szánt szerződéses akarat szabályozása és rögzítése a szindikátusi szerződés polgári jogi szerződési eszközének alkalmazását alappal veti fel, illetve indokolja (Papp, 2019a, p. 115.).

Fentieket összegezve, amennyiben egy család tagjai egy adott gazdasági tevékenységet az őket is megillető társulási szabadsággal élve valamilyen gazdasági társasági formában kívánják ellátni, úgy a tevékenységre leginkább alkalmas formát, a jogszabályban kötelezően rögzített gazdasági társaságok közül tudják kiválasztani. A Ptk. szabályaira figyelemmel, a tartalomalakítás szabadságával élve, azonban nem csak a leginkább megfelelő belső szabályozási technikákat alkalmazhatják, hanem érvényesíthetik a családi minőségből fakadó

jellegzetességeket is társaságuk létesítő okiratában – különösen a szavazati jogok, az ügyvezetéssel kapcsolatos kérdések, a családi döntéshozatal egyéb jellegzetességeit illetően –, továbbá élhetnek a családi minőségből eredő elvárásokat megfelelően érvényesítő szindikátusi szerződés megkötésének lehetőségével is. Bár a társaságalapítás egy több rétegű, így összetett szabályozás alkalmazását feltételezi – amely folyamatban a diszpozitív kiindulópont deklarálása ellenére az imperatív, kógens, klauzálisan kógens szabályok alkalmazása dominál (Auer, 2016, pp. 395-396.) – épp a Ptk. diszpozitív kiindulópontja adhat lehetőséget a családi minőségből fakadó többlet tartalmi elemek érvényesítésére, mind a létesítő okiratban, mind az esetleges szindikátusi szerződésben.

2. A szindikátusi szerződés és a családi gazdasági társaságok

2.1. *A szindikátusi szerződés és a családi gazdasági társaságok közötti alapvető kapcsolat*

A szindikátusi szerződések témaköre hosszú ideje foglalkoztatja a gazdasági élet szereplői mellett a gyakorló és elméleti jogászokat egyaránt (Veress, 2020, pp. 13-22., 24-57.). A szindikátusi szerződés a társasági jog és a kötelmi jog metszeteként, azok „feszültségi zónájában” elhelyezkedő atipikus szerződésként olyan elméleti és gyakorlati alapkérdéseket és válaszokat nyújt, amelyek nem csak több nézőpontból közelíthetők meg, hanem a gazdasági élet dinamikusan változó kihívásaira adhat egyszerre rugalmas vagy éppen kiszámítható és állandó megoldásokat, alapokat, elveket, akár magatartási zsinórmértékeket (Arató, 2020b, p. 156.) a társasági szerződés keretei mellett és azon túl.

A szindikátusi szerződés alatt – az eltérő és konkuráló értelmezések legitim voltát nem vitatva, azok tudományos értékét elismerve – alapvetően azon önálló atipikus szerződéstípus értendő, amelynek keretében annak felei – a társaság tagjai, tisztségviselői, maga a társaság, vagy a társaságon kívül álló harmadik személyek – egy adott társaság alapításával, működtetésével, megszüntetésével kapcsolatban a társasági szerződés mellett, azt kiegészítve vállalnak a társasági szerződés keretein túlmutató kötelezettségeket, valamint alapítanak jogokat kötelmi jogi eszközökkel (Veress, 2020, pp. 21-24.). A szindikátusi szerződés atipikussága okán a Ptk. által nem ismert jogintézmény, amely az abban részt vevő

felek céljait, társasággal szemben vállalt kötelezettségeit, elvárásait, a tagok egymáshoz való viszonyát szabályozza (Balásházy, 1993, p. 16.), amelynek jelentőségét és létjogosultságát a szerződésben hordozott célokra, érdekekre és közvetett tárgyakra visszavetítve abban ragadható meg, hogy az a Ptk. által kiteljesíteni kívánt magánautonómia érvényesülésének egyik különös, nem nevesített eszköze.

A fentebb ismertetettek szerint a szindikátusi szerződések megkötése a családi társaságok esetében több okból is magától értetődően merül fel, mi több annak első történelmi forrásai között a családi társaságok köre több esetben nevesített (Veress, 2020, pp. 37-42.). A családi szindikátusi szerződések megkötésének indokai alapvetően a társaság meghatározott tagsági körének, családi jellegének védelme, a családi viszonyok nyilvánosság elől való elfedése, a családi vagyon megőrzése mellett a családi jellegzetességek társasági jogi érvényesítésében ragadható meg (Arató, 2020b, pp. 150-156.). Másképpen megfogalmazva a fenti tételt, mivel a hatályos Ptk. a polgári jogban a diszpozitivitás új távlatait és kihívásait nyitotta meg, a társasági szerződéssel párhuzamosan élő kötelmi jogi jogintézményként a szindikátusi szerződés a diszpozitivitás alapján (Szuchy, 2014, pp. 68-71.) a család sajátos nézőpontjait is megfelelően érvényesítheti a társasági jogban.

A szindikátusi szerződések a gyakorlatban alapvetően három – tisztán társasági jogi, vegyes jogági, polgári-munkajogi – típusban élnek (Papp, 2019a, p. 115.), a tisztán társasági jogi szindikátusi szerződésekbe tartoznak a szavazási megállapodások, a befektetési szerződések és a felek társasági szerződésében nem szabályozott kérdéseket szabályozó megállapodások. A tagok egymás közötti, társaságon belüli együttműködése, a tagok egymással szembeni elvárása, szervezeti és működési kérdések, komplex személyi, vagyoni viszonyrendszerei ennek megfelelően a társasági szerződésen kívül is szabályozhatók a felmerült igényeknek megfelelően, rendkívül szerteágazó módon, a cégiratoktól függetlenül, polgári jogi alapon. A polgári jogi alap ugyanakkor nem jelenti a polgári jogi és társasági jogi kógenia elvetését (Szuchy, 2014, p. 68.), azaz a szindikátusi szerződést nem lehet a törvényben rögzített kötelező elemek megkerülésére alkalmazni (Veress, 2020, pp. 82-90., 113-128., 136-137.).

A szindikátusi szerződésben megjeleníthető családi nézőpontok a klasszikus szerződési jogi alapelvek és szabályok mellett szükségképpen vetik fel a családi jog alapelveinek és szabályainak megjelenítését ebben a jogintézményben. A

családi jog alapelvei (Kőrös, 2013, pp. 1-2.) és szabályai ugyanis alapvetően térnek el a kódex más – elsősorban a Harmadik és Hatodik Könyvének – üzleti szemléletétől és juttatják kifejezésre a családi viszonyok jellegzetességeit a házasság és család védelme, a gyermek érdekének védelme, a házastársak egyenjogúságának elve, továbbá a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elvének nevesítésével (Barzó, 2017, pp. 37-57.). Ezen elvek társasági jogi szempontból nehezen ragadhatók meg, ugyanakkor a családi gazdasági társaság jellegzetességeiből fakadóan a társaság alapítás, a társaság működtetése során kétségtelenül jelentőséggel bírnak. Emiatt is, a családi viszonyok mélységei, védett szférája, nyilvánosságtól való elzártsága a szindikátusi szerződés által nyújtott keretek között biztosítható.

2.2. *A szindikátusi szerződés alanyai a családi gazdasági társaságokban*

A szindikátusi szerződések alanyi köre szerteágazó lehet, abban félként részt vehetnek a társaság tagjai, a társaság tagjainak meghatározott köre, a társaság tagsági körén kívül álló személyek, a társaság tisztségviselői, illetve maga a társaság is (Veress, 2020, pp. 138-160.). A családi gazdasági társaságok esetében pontosan ez a jellegzetesség ad arra eszközöket, hogy az alanyi kör meghatározását a családi viszonyok összetettségéhez igazíthassák a család közösségének tagjai. Amennyiben elfogadjuk a fenti tételt, amely szerint a szindikátusi szerződés lényegét nem az alanyi kör determinálja, úgy belátható, hogy egy adott családi társaság esetében családi kapcsolat adja meg a fellé válás lehetőségét, így a családtagi feltétel helyezhető középpontba hasonlóan a társasági tagsági jogviszonyhoz. Másik oldalról megközelítve a kérdést hangsúlyozandó, hogy a családtagok által megkötött szindikátusi szerződés alanyi minőségét nem a társasági jogi jogviszonyban állás határozza meg, hanem a családtagi minőség és csak másodlagosan nyer szerepet e családtagok társasággal való kapcsolata, vagy annak hiánya. E körben azzal a kiegészítő megjegyzéssel érdemes élni, az alanyi kör két szerződésben lévő azonossága a társasági szerződés és a szindikátusi szerződés lehető legteljesebb összhangját erősítheti, ezzel a társaság hatékonyabb működését segítheti elő.

Az alanyi kört illetően – a társaság alapítás feltételeként kezelt családtagi minőséggel azonosan – különösen problematikus az a tény, hogy ahogyan a családi gazdasági társaság, úgy a család fogalma sem található meg a kódexben (Rácz, 2019, pp. 31-33.), de – a társadalom alkotmányos alapintézménye

minősége ellenére – magában az Alaptörvényben sem (Árva, 2013, pp. 53-54.). Törvényi fogalom hiányában a családtagi minőség kiindulópontjaként a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 1-2. pontjaiban meghatározott személyi kör, azaz a hozzátartozók értelemszerűen merülnek fel a családtagok elsődlegesen azonosítható csoportjaként. Ez a kiindulópont azonban alapvetően nem veszi figyelembe a társasági jogban, illetve a szerződési jogban hangsúlyosan érvényesülő bizalmi kérdéskör mellett a család közösségi jellegzetességeit és funkcióit.ⁱⁱ A hozzátartozói, illetve a rokon minőség és a családtagi minőség között megítélés szerint egyenlőségjel ugyanis több okból sem tehető. A család, mint közösség ugyanis több olyan különös jellegzetességgel és funkcióval bír (Jobbágyi – Heinerné Barzó, 1997, pp. 18-20.), amelyek a jog által fent körülírt személyi körön belül és kívül egyaránt érvényesülhetnek és amelyek közül a családi gazdasági társaságok esetében az érzelmi, gazdasági, erkölcsi és érdekképviseleti elemek emelhetők ki. Ezen elemek középpontba helyezésével könnyen belátható, hogy azok valójában a családtagi minőséget oly módon határozzák meg, hogy azok a hozzátartozói minőségtől függetlenül érvényesülnek, elvégre ezen elemek a törvényben nevesített személyi kör teljességét, vagy akár egy részét egyidejűleg nem feltétlenül jellemzik, azok megléte esetükben, sokszor nehezen igazolható. Hasonlóképpen az e személyi körben nem nevesített, de a fenti elemekkel kétségtelenül rendelkező személyek családtagi minősége sem lenne megállapítható, amennyiben a hozzátartozói minőséget helyezzük a középpontba. Következésképpen kizárólag a hozzátartozói minőség alapján a teljesség igénye nélkül többek között az unokatestvérek, a távolabbi rokonok, vagy akár a jegyesek sem felelnének meg a családtagi minőség feltételének, de olyan személyek sem, akik sem hozzátartozói minőséggel vagy kifejezett, a jog által elismert rokon kapcsolattal nem rendelkeznek, mégis egy adott családi közösség őket egyértelműen családtagoknak tekinti. Fentiekből egyenesen következik, hogy a családtagi feltétel, és ezáltal a féli minőség a partnerválasztás szabadságának alapján kezelhető a családi társaságok esetében, azaz a felek szabadon dönthetnek arról mely személyeket tekintik családtagoknak és e körben engedik meg a szerződési féli minőséget, és/vagy a társasági taggá válást. E problematikus kérdés egyebekben egy későbbi, családi társaságokra vonatkozó, többek által szorgalmazott kodifikáció (Arató – Csákné Filep – Radácsi, 2020, pp. 5-11.) esetében különös hangsúlyt képező feladatként vár megoldásra.

Hasonlóképpen különös kérdéseket vet fel a féli pozíció a családi minőség megszűnése esetében, amely kérdések ebben az esetben alapvetően kötelmi jogi és öröklési jogi alapon kezelendők külön-külön mind a társasági jog mind pedig a szindikátusi szerződés esetében (Veress, 2020, pp. 157-160.). Ilyen körülmények lehetnek a fél halála mellett azon családjogi esetkörök, amelyek a családi minőséget meghatározó elemek hiányából fakadnak, így adott esetben az életközösség megszűnése, a házasság felbontása, vagy a jog területén kívül álló azon családi körülmények összessége, amelyek a családjogi vagy hozzátartozói minőség fennmaradása ellenére a család funkcionális elemeinek elvesztéséből, kimerüléséből fakadnak az adott személyt illetően. Ezen esetkörök kezelése különös körültekintést igényel, elsősorban megfelelő kötelmi és öröklési jogi eszközök beépítését indokolja a szindikátusi szerződésbe, amely mellett az öröklési jog további lehetőségeinek alkalmazását is felveti. Kötelmi jogi eszközként a féli pozíció átruházásának korlátozása illetve kizárása (Veress, 2020, pp. 174-209.), e jog forgalomképtelenné nyilvánítása (Nagy Barna, 2018, p. 84.), a szerződés felmondási okainak pontos és céllal azonos természetű nevesítése, illetve a szerződésszegési okok meghatározása (Veress, 2020, pp. 246-250.) – így az adekvát módon körülírt családi minőséggel kapcsolatos elvárások rögzítése – és klasszikus szerződési biztosítékokkal való ellátása kínálhat megoldást (Arató, 2020b, p. 153.), míg az öröklési jog tárgyában elsősorban végintézkedések eszköztára emelhető ki (Nagy Barna, 2018, pp. 72., 81., 213-214.). Figyelemmel arra a tényre, hogy a szindikátusi szerződéssel, az érintett társaság jellegétől függetlenül, a családi társaság különleges „személyegyesítő” minősége is hangsúlyt nyerhet, akár a klasszikusnak mondható személyegyesítő közkereseti társasággal és betéti társasággal egyező megoldások megfogalmazása is lehetővé válik.

2.3. A szindikátusi szerződés tartalma és célja a családi gazdasági társaságokban

A családi szindikátusi szerződések tartalmának alakítása, megkötésének indokai és céljai alapján lehetséges, és természetesen esetről esetre változó képet mutat. Általánosságban e célok és indokok a családi jelleg és a családi vagyon megőrzésében, a családi viszonyok társasági jogi leképezésében, illetve a családi viszonyok nyilvánosság elől való elfedésében ragadhatók meg, de természetesen a felmerülő igények egyéb célokat, indokokat és így tartalmi elemeket is nevesíthetnek.

A családi jelleg védelme az alannyá válással és a féli minőséggel, annak elvesztésével áll szoros kapcsolatban. A szindikátusi szerződés egyik esetben arra hivatott, hogy a családi befolyás mind a döntéshozó szervben, mind pedig az ügyvezetésben biztosított és lehetőleg egységes legyen. Ennek megoldásaként a megfelelő szavazási rend kialakítása (Veress, 2020, pp. 162-174.), továbbá a társaság tagjává válás külső harmadik személyek részére való megakadályozása eszközeinek technikái szolgálhatnak. Az ügyvezetés esetében a fenti célok elérése korántsem kínál a tagi jogviszonnal azonos megoldási lehetőségeket (Veress, 2020, pp. 210-216.), továbbá e körben különösen az utódlás kérdését szükséges kiemelni annak tükrében, hogy amennyiben ez nem kerül időben megfelelően kezelésre, egy nem várt haláleset vagy akár gyors szellemi leépülés a mindennapi működést ellehetetlenítő körülményként, végső soron a családi társaság megszűnését is eredményezheti (Arató, 2020a, pp. 282-283).ⁱⁱⁱ

Az utódlás, a nemzedékváltás kérdése tehát mind a tagsági jogviszony, mind pedig az operatív irányítás esetében napjainkban az egyik legégetőbb problémát jelenti (Arató, 2020a, p. 265.). Míg a tagsági jogi jogviszony utódlása eseteiben az öröklési jog mellett a társasági szerződés, illetve a szindikátusi szerződés megfelelő technikákat biztosíthat a fentiek szerint, a tisztségviselés kérdése jóval nehezebb feladatot jelent (Veress, 2020, pp. 216-218.), elvégre a tagsági jogviszonytól lényegesen eltérő jellemzők és feltételek együttese határozza meg a vezető tisztségviselői minőséget és képességet (Nochta, 2014a, pp. 520-521.). E körben, azaz a megfelelő vezető tisztségviselők kiválasztása, kinevelése során a családtagi minőség ugyan legitim feltételként érvényesülhet, de a modern ügyvezetés összetett feladatai azon túl más kvalifikációk meglétét is igényli. Mindebből fakad, hogy a vezető tisztségviselői utódlás esetében a társaság családi jellege és családi irányítás megőrzésének igénye konfliktusba kerülhet a családi vagyon védelmének céljával, adott esetben a családi gazdasági társaság, mint a tagoktól elkülönült jogi személyiséggel rendelkező jogalany érdekeivel. Másik oldalról megvilágítva a helyzetet belátható, hogy egy, az ügyvezetés iránt érdektelen, vagy adott esetben a megfelelő képesítéssel nem rendelkező családtag tisztségviselővé kinevezése vagy megválasztása kizárólag azon okból, mert megfelel a családtagi minőség feltételének adott esetben a családi társaság tovább működésének veszélyét – és ezáltal a családi vagyon elvesztésének – valós kockázatát jelenti és mint ilyen célszerűtlen. Következésképpen a tisztségviselői utódlás olyan megoldásokat kíván, amelyek végső soron a családi társaság érdekeit és a család tágabb közösségét szolgálja (Nagy Barna, 2018, pp. 72., 81., 213-214.).

Megfelelő megoldás lehet e körben a társasági szerződésben többek között az együttes vagy a testületi vezetés kialakítása professzionális menedzserek és a családtagok egyidejű részvételével, felügyelőbizottság létrehozatala, könyvvizsgáló igénybevétele. A társasági jogi megoldásokon túl a szindikátusi szerződésben a gazdasági társasági szervekhez társított szavazási metódusok, felelősségi alakzatok telepítése és kiépítése nyújthat megoldást, egyes esetekben előírásra kerülhet külső szakértők igénybe vételének kötelezettsége, amely a szavazások, vagy a tisztségviselők felelősségéről való döntések megalapozottságát hivatottak szolgálni. A szindikátusi szerződésben egyebekben a családi tagi minőségen felül újabb feltételek, kiválasztási metódusok, de akár utódlási sorrend kialakítása, illetve azok együttes előírása is lehetséges. Mindezek feltételek és alapok rögzítését követően csak olyan személy tisztségviseléséről szavazhatnak az érintett felek, aki az előírt alkalmassági és képesítési követelményeknek megfelel, és ezen megoldás valós és hosszú távon biztosítandó alapjaként, családi programként oktatási előírások, továbbképzési kötelezettségek is nevesíthetők, illetve az azokhoz szükséges források is biztosíthatók.

A fentebb tárgyalt kérdés különös aspektusát jelenti egyebekben a családi gazdasági társaság működőképességének megőrzése érdekében, hogy azon technikákat is megfelelően szükséges kidolgozni, amelyek – a személyi kérdésekből eredő jogviták lehető legszűkebb körre való visszaszorítása mellett – hatékonyan képesek megakadályozni egy már korábbi tisztségviselő visszatérését, vagy az új tisztségviselővel szembeni bizalom általa történő megingatását, informális hatáskör elvonását (Arató, 2020b, pp. 143-144.). E cél eszközeként lehetséges a korábbi tisztségviselő tisztségviselési jogainak teljes kizárása, vagy ciklikus mandátumok előírása, de finomabb megoldást jelenthet a felügyelőbizottsági, vagy egyéb szerve tagság nevesítése, amelynek részletszabályai és feltételei a szindikátusi szerződésben szintén megalkothatók.

A fenti kérdések, kihívások és az azokra adott válaszok kétségtelenül szoros kapcsolatban állnak a családi vagyon megőrzésének céljával és indokával (Nagy Barna, 2018, pp. 73-74.). A szindikátusi szerződések és a családi vagyon megőrzésének kapcsolata továbbá különös összefüggésben áll a szerződés felmondásával (Arató, 2020b, pp. 153-154.), elvégre a családtag korábban vállalt kötelezettségeitől, illetve a polgári jog szabályai szerint lekötött ígéretétől eltérően azokat a jövőben a társasági szerződés, vagy a társasági jog általános szabályai szerint gyakorolhatja. A szindikátusi szerződés felmondásának

következményeként tehát a szindikátusi szerződésben kialakított – a társaság családi jellegét és vagyonát biztosító és annak védelmét szolgáló – rendelkezések a felmondással érintett tagot a jövőben nem érintik, amely így szükségképpen veszélyezteti a többi fél és tag pozícióin keresztül magát a társaságot és annak családi minőségét is. E konfliktushelyzet megoldása lehet a társasági szerződésben és/vagy a szindikátusi szerződésben olyan klauzula alkalmazása, amely megtiltja a társasági tagsági vagy tisztségviselői jogviszony fenntartását a szindikátusi szerződés féli minősége megszűnése esetén, így a felmondás – amelynek oka lehet többek között a családtagi minőség elvesztése mint különleges szindikátusi szerződésben nevesített egyedi szerződésszegési ok (Veress, 2020, p. 247.) – a társasági tagsági részesedés értékesítési kötelezettségét vonja maga után, vagy a többi tag számára nyithat e részesedésre vételi opciót (Arató, 2020b, pp. 153-154.), valamint adott esetben a tisztségből való visszahívásra ad alapot, valamint más jogkövetkezményt, így kötbért, kártérítést, kizárást, vagy egyéb jog elvesztését is maga után vonhat (Veress, 2020, pp. 250-256., 269-273.).

A családi vagyon védelmét szolgálhatják egyebekben a szindikátusi szerződésben a legfőbb szervei döntéshozatali eljárásokban a megfelelő vagyongazdálkodási elvek és szabályok rögzítése, azok mellett a fentebbi, tagi minőség megszerzésére vonatkozó feltételek kialakítása, továbbá egyes beszámolási és számadási kötelezettségek előírása a vezető tisztségviselőkkel szemben támasztott egyéb feltételek megállapításával, továbbá a nyereség és veszteség viselés szabályainak letétele, valamint a generációváltással, illetve akár a családi közösség tagjainak támogatásával kapcsolatos előírások megfelelő rendelkezésekbe ültetése (Arató, 2020b, pp. 154-155.).

A fenti elemek együttesével, de akár külön rendelkezésekkel a szindikátusi szerződések továbbá alkalmasak a családi viszonyok társasági jogi leképezése céljának megvalósítására. Kézenfekvő megoldásokat jelentenek e körben a szavazási szindikátusok alkalmazása a legfőbb szervei vagy az ügyvezetési döntéshozatalban, de természetesen kialakíthatók valamennyi társasági szerv tagságának betöltésére vonatkozó egyéb feltételek és rendelkezések, így biztosítva a családi közösség befolyásának kialakítását és megőrzését. A családi társaság kiszámítható és hatékony működését – végső soron annak fennmaradását – a társasági szervekre vonatkozó szindikátusi szerződésben foglalt rendelkezések akként is szolgálják, hogy azok alapját e jogintézmény azon természete képezi, amely alkalmassá teszi a különböző – családi – érdekek szintetizálására és az azzal

konkuráló egyéni érdekek háttérbe szorítására (Arató, 2020b, p. 155.). A diszpozitivitásból fakadóan egyebekben az egyéni és társasági szervek érdekkonfliktusok feloldását, illetve a szindikátusi szerződés védelmét szolgálhatják az abban előírható vitarendezési mechanizmusok, egyéb szerződési biztosítékok, valamint egyéb – így a módosítási korlátok, versenytilalmi klauzulák, a jogviszonyok rendezését zsinórmértékül szolgáló alapelvek és különös eszközök (Veress, 2020, pp. 234-242.), adott esetben a családjogi alapelveken túl egyedi közösségi elvek – rögzítése.

A fentebb tárgyalt kérdések és összefüggések maguktól értetődően vetik fel egyebekben a szindikátusi szerződés és a társasági szerződés közötti kapcsolat, akár az összeütközés kérdéseit, amelyet komoly gyakorlati és tudományos diskurzus kísér (Veress, 2020, pp. 71-76., 131-135.). Többek meglátása szerint, a tisztán társasági szindikátusi szerződések a társasági szerződéshez kötöttek, létüket a bennük foglalt együttműködés és a tárgyakat képező társasági szerződést kiegészítő szabályozás igazolja, amely körülmények együttesen azt eredményezik, hogy társasági szerződés nélkül hiányzik a szindikátusi szerződés értelme, tárgya, lényeges tartalmi elemeinek összessége (Papp, 2019a, pp. 114-115.). Ezen álláspont szerint tehát a szindikátusi szerződés a társasági szerződés egymással járulékos kapcsolatban áll. A járulékos viszonyal ellentétes álláspont szerint, a szindikátusi szerződés önálló szerződéstípusként létezik (Veress, 2020, pp. 21-24., 71-76.), amely azzal is igazolható, hogy annak megkötése időben elválhat a társasági szerződéstől, illetve az alanyi körük sem feltétlenül azonos, továbbá a két szerződés tartalma is eltérhet egymástól (Sárközy, 2002, p. 177.). A járulékoság kérdésében való állásfoglalástól függetlenül az nem vitatott, hogy a szindikátusi szerződés közvetlenül a társasági szerződés által megalkotott jogalany tekintetében, az általa meghatározott keretek között, illetve azok okán fejt ki hatását, azaz a gazdasági társaság, annak létrehozatalára, vagy éppen megszüntetésére irányuló akarat nélkül a szindikátusi szerződés értelmezhetetlenné válik.

A járulékoság mellett a társasági szerződés és a szindikátusi szerződés rendelkezéseinek egymással való ütközése is kiemelt érdemmel (Veress, 2018, pp. 510-519.), amely a két szerződés közötti elsőbbség kérdését veti fel (Szakál, 2014, pp. 25-26.). A tárgyi kérdés megítélését intuitív módon két oldalról lehet megközelíteni, azaz vagy a társasági szerződés, vagy a szindikátusi szerződés primátusa mellett lehet állást foglalni. Ezen a kiindulópontok bármelyikének

elfogadása azonban valamelyik szerződést annak lényegétől fosztaná meg, azaz bármelyikük elsőbbsége a másik rendelkezéseit tenné illuzórikussá, értelmetlenné, kikényszeríthetlenné. Nem tekintve azon esetköröket, amelyekben maguk a rendelkezések ütközése – amennyiben a két szerződés felei azonosak – pontosan a felek akaratából áll be. Szükséges azonban hangsúlyozni, hogy a Ptk. nem ismeri a szerződések közötti hierarchiát a felek akarata nélkül, ennek megfelelően helyeselhető az a gyakorlat, hogy a két szerződés ütközése esetén mindegyik szerződés tartalmát önállóan kell elbírálni (Veress, 2020, pp. 131-135.). Következésképpen a szindikátusi szerződés megszegése nem eredményezhet társasági jogi jogkövetkezményeket csak polgári jogiakat azzal, hogy eshetőlegesen és közvetetten elvezethet egy tag kizárására irányuló perhez, mint társasági jogi jogkövetkezmény levonásához (Veress, 2020, pp. 217-218., 270-273.). E körben különös hangsúlyt nyer a fentebb említett összehangolás kérdése, illetve magának a társaságnak is szerződő féllé tétele, tompítva, megszüntetve a kollízió előfordulásának lehetőségeit. Természetesen valamennyi esetben a családi minőségből fakadó jellegzetességeket hangsúlyosabban kell figyelembe venni és érdemes a megfelelő biztosítékokat a szindikátusi szerződésbe beépíteni.

Záró gondolatok

A fentieket összegezve megállapítható, hogy a gazdasági tevékenység ellátása alapvetően nem kötött társasági szerződés megkötéséhez, a gazdasági társaság alapítása gazdasági döntés és üzleti akarat eredménye. E döntés a családi társaságok esetében természetesen a családi döntéshozatal alapján születhet meg, amely családi viszonyok a magánautonómia különös és egyben hangsúlyosan védett területe. A döntés célja és iránya gazdasági tevékenységek ellátására, gazdasági igények és érdekek kielégítésére mutat azzal az aspektussal, hogy annak eredményei, kockázatai – társaságtípustól függetlenül – egy sajátos személyegyesítő közösségben, a családban jelentkeznek.

A család esetében is igaz, hogy a polgári jog a fenti célok kiteljesedése és elérése érdekében segítő kezdet és alkalmazható jogintézményeket nyújt, illetve a Ptk. az általa szabályozott életviszonyok természetéből fakadóan – a kódex társadalomszemlélete és emberképe alapján is – folyamatos fejlődés tárgyaként újabb lehetőségeket tár fel és biztosít. Ennek elemeként a Ptk. jogi személyekre irányadó, diszpozitivitást engedő szabálya lehetővé teszi sajátos rendelkezések

meghatározását mind a feleknek, így a személyek különleges közösségének, a családoknak is, akár szindikátusi szerződés keretében. A diszpozitivitásból fakadó lehetőségek és módok új távlatai elvezethetnek oda, hogy egy családi gazdasági társaság tagjai a társasági szerződésben csak a törvényi kötelező tartalmi elemeket rögzítik, míg a tényleges és tartalmi kérdéseket, a felek egymással és társasággal kapcsolatos jogviszonyait a maguk teljességében már egy nem nyilvános szindikátusi szerződésben szabályozzák.

Ezek az összefüggések és körülmények ugyanakkor alapjaiban nem indokolják a családi szindikátusi szerződések elvetését, ellenkezőleg. A családi szindikátusi szerződésekben megfelelően szabályozott intézmények – így különösen a társasági tagi vagy vezető tisztségviselői státus betöltési feltételeinek és követelményeinek előírása és biztosítása – a családi társaság e jellegének megőrzését szolgálják, illetve a hosszú távú – és nem kizárólagosan üzleti – érdekeket és értékeket képviselnek. A családi gazdasági társaságok ezen értékeket is megjelenítő jellegének erősítését, az érdekkonfliktusok előfordulásának csökkentését pedig azzal is elő lehet mozdítani, hogy a családi gazdasági társaság társasági szerződését és a szindikátusi szerződést a lehető legteljesebb mértékben összehangolják a felek, mi több, magát a családi gazdasági társaságot is szerződő félle teszik (Arató, 2020b, pp. 153-154).

A szindikátusi szerződés és a társasági szerződés sajátos kapcsolatának ad különös nézőpontot a családi gazdasági társaságok léte. A családi gazdasági társaságok esetében a szindikátusi szerződések jelentősége nem csak azok klasszikus területein igazolható, hanem többek között a szervezeti és működési kérdésekben a családtag egyéni és a család közösségi érdekeinek megjelenítésére, szintetizálására is alkalmas. A családot értékelvű közösségként elfogadva hangsúlyozandó, hogy míg a legtöbb szindikátusi szerződés megkötése tisztán befektetői szemléletre, vagyoni alapokra és érdekekre vezethető vissza és pontosan ezen érdekkonfliktusok feloldását hivatott szolgálni, a családi társaságok szindikátusi szerződéseiben megfelelően érvényesülhetnek, akár domináns szerepet is nyerhetnek, a családi közösségi érdekek és értékek, akár az egyéni érdeket háttérbe szorítva. A családi gazdasági társaságok szindikátusi szerződéseiben tehát a tagok egymás közötti, társaságon belüli együttműködését, a tagok egymással szembeni elvárásait, szervezeti és működési kérdéseit, összetett személyi, vagyoni viszonyrendszerük különös kérdéseit meghaladóan, olyan elemek is megjelennek, amelyek az adott gazdasági társaság családi jellegét, a

családi vagyon védelmét biztosítják, annak fejlődési alapjait megteremtik, illetve a családtagokról való gondoskodás kereteit is kialakíthatják a hosszú távú jólét biztosítása érdekében. Másféppen megfogalmazva, a családi gazdasági társaságok szindikátusi szerződéseiben a család különös jellegzetességei és funkciói, annak érzelmi, gazdasági, erkölcsi és érdekképviselői elemei és egyben értékei megjelenésével azok értékalapon befolyásolják a családi gazdasági társaságok működését, szolgálják – akár annak nemzedékeken átívelő – védelmét és fennmaradását.

Jelen tanulmány megírása a TKP2021-NKTA-51 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NKTA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Irodalomjegyzék

Könyvek

Árva Zsuzsanna (2013): Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez. Budapest, Wolters Kluwer Kft., pp. 53-54. ISBN 9789632953137

Jobbágyi Gábor – Heinerné Barzó Tímea (1997): Családi jog, Miskolc, Novotni Alapítvány, pp. 18-20.

Papp Tekla (2019a): Atipikus szerződések. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., pp. 114-115. ISBN 9789632584621

Vékás Lajos (2016): A szerződési jog általános rész. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó pp. 37-47. ISBN 9789633122655

Veress Emőd (2020): A szindikátusi szerződés. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító jogi Intézet – HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., pp. 13-57., 71-76., 82-90., 113-128., 131-160., 162-218., 234-242., 246-256., 269-273. ISBN 9789632584997

Könyvrészesetek

Barzó Tímea (2013) Cselekvőképtelen, illetve korlátozottan cselekvőképes személyek részvétele a gazdasági társaságokban. In: Gondosné Dr. Pusztahelyi Réka (szerk.): Miskolci Konferenciák 2012 – Jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2013. pp. 23-32.

Bíró György (2003) A szerződések tipizálásának jelentősége és lehetséges módzatai. In: Bíró György (szerk.). Szerződési alaptípusok, Miskolc, Novotni Kiadó, p. 19.

Dúl János (2020) Családi vállalkozások magyar magánjogi adaptációs lehetőségei. In: Szalma, József (szerk.). A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken - 2018: éghajlatváltozás és biztonság. Újvidék, Szerbia, Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, pp. 229-240. ISBN 9788688077101

Harsányi Gyöngyi (2016) A társasági jog alapelvei. In: Majoros Tünde (szerk.). Gazdasági társaságok a Polgári Törvénykönyvben, Budapest, Patrocínium, pp. 23-29. ISBN 9789634130918

Kisfaludi András (2014) A jogi személyek vezető tisztségviselőinek felelőssége. In: Pogácsás Anett (szerk.): (L)ex cathedra et praxis – Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából. Pázmány Press, Budapest, p. 309. ISBN 2399984867760

Nochta Tibor (2014a) A gazdasági társaságok ügyvezetésének általános jogi természetéről. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 520-521. ISBN 2310003124886

Nochta Tibor (2014b) A közkereseti társaság. In: Osztovits András (szerk.). A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 561-566. ISBN 2310003124886

Nochta Tibor (2014c) A tag vagyoni hozzájárulása és az ehhez kapcsolódó jogosultságok. In: Osztovits András (szerk.). A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., p. 488. ISBN 2310003124886

Nochta Tibor (2014d): A vagyoni hozzájárulás teljesítésének mellőzhetlensége, In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., p. 500. ISBN 2310003124886

Nochta Tibor (2014e): A létesítő okirat módosításának módjai és eljárási szabályai. In: Osztovits András (szerk.). A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet.

Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 508-509. ISBN 2310003124886

Nótári Tamás – Fazekas Judit (2014): Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációja. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 74-79. ISBN 2310003124886

Papp Tekla (2014): A vagyoni hozzájárulás kötelezettsége. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 391-394. ISBN 2310003124886

Papp Tekla (2019b): Társasági szerződés. In: Dúl János – Lehoczki Zóra Zsófia – Papp Tekla – Veress Emőd. Társasági jogi lexikon, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, p. 266. ISBN 9786155920127

Pázmándi Kinga (2014): Szabályozási előzmények, a változás irányai. Az üzletrész kívülálló személyre való átruházásának fő szabálya. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., pp. 617-618. ISBN 2310003124886

Sárközy Tamás (2002): A szindikátusi szerződésről. In: Sárközy Tamás – Vékás Lajos (szerk.): Eörsi Gyula Emlékkönyv, Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., p. 177. ISBN 9639404233

Szuchy Róbert (2014): A szindikátusi szerződés és a társasági szerződés kollíziója az új Polgári Törvénykönyv alapján. In: Miskolczi Bodnár Péter – Grad-Gyenge Anikó (szerk.): Megújulás a jogi személyek szabályozásában. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, pp. 68-71. ISBN 9789639808553

Vékás Lajos (2013): A Ptk. társadalmi modellje. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., pp. 18-19. ISBN 9789632952789

Vezekényi Ursula (2014): A részvény. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok Nagykommentárja I. kötet. Budapest, Opten Informatikai Kft., p. 713. ISBN 2310003124886

Folyóiratcikkek

Arató Balázs – Csákné Filep Judit – Radácsi László (2020): Családi vállalkozások jogi környezete, *Jura*, 2020/4. p. 5-11. ISSN 1218-0793

Arató Balázs (2020b): A családi vállalkozások utódlásának és vagyonmegóvásának jogi aspektusai. *Glossa Iuridica*, 2020/1-2. pp. 143-144., 150-156. ISSN 2064-6887

Arató Balázs (2020a): Családi vállalkozások nemzetközi kitekintésben. *Glossa Iuridica*, 2020/3-4., pp. 263-265, 282-283. ISSN 2064-6887;

Auer Ádám (2016): A diszpozitívitás jelentősége a társasági jogban. *Magyar Jog*, 2016/7-8. pp. 395-396. ISSN 0025-0147

Barta Judit (2009): A házassági vagyonjog egyes társasági jogi kérdései. *Acta Conventus de Iure Civili*, 2009/X. pp. 287-308. ISSN 1789-011X

Barta Judit (2023): A közkereseti és a betéti társasági részesedés a házastársi közös vagyonban. *Gazdaság és Jog*, 2023/3-4. pp. 9-21. ISSN 1217-2464

Barzó Tímea (2017): A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei. *Miskolci Jogi Szemle*, 2017. különszám pp. 37-57. ISSN 1788-0386

Balásházy Mária: A szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán. *Gazdaság és Jog*. 1993/5. p. 16. ISSN 1217-2464

Kisfaludi András (2000): A társasági jog helye a jogrendszerben. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/3. pp. 3-12. ISSN 1585-1168

Kisfaludi András (2013): A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben, *Jogtudományi Közlöny*, 2013/7-8. pp. 336-337. ISSN 0021-7166

Kispál Beáta (2023): Egy családi vállalkozás sikere és bukása egy hirtelen halálest és egy változó kamatozású devizahitel (devizaalapú) hatása következtében. *Gazdaság és Jog*, 2023/3-4. pp. 45-51. ISSN 1217-2464

Kőrös András (2013): Az új Ptk. Családjogi könyve - a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. *Családi Jog*, 2013/3., pp. 1-2. ISSN 1589-7516

Miskolczi-Bodnár Péter (2000): Társasági jog a Ptk.-ban. *Gazdaság és Jog*, 2000/1. p. 5. ISSN 1217-2464

Rácz Lilla (2019): A család és a családtagok viszonyának magánjog-tudományi beágyazottságáról, *Családi Jog*, 2019/4., pp. 31-33. ISSN 1589-7516

Sárközy Tamás (2000): A „hibás” társaságról. *Magyar Jog*, 2000/12., p. 705. ISSN 0025-0147

Sárközy Tamás (2007): Az új Ptk. szövegtervezetéről a gazdasági jog oldaláról. *Gazdaság és Jog*, 2007/1. p. 7. ISSN 1217-2464

Sárközy Tamás (2009): Húsz éves a gazdasági társaságok törvényi szabályozása. *Gazdaság és Jog*. 2009/1. p. 8. ISSN 1217-2464

Szakál Róbert (2014): Társasági szerződés és szindikátusi szerződés ütközése. *Gazdaság és Jog*, 2014/10. pp. 25-26. ISSN 1217-2464

Szalai Ákos (2018): A gazdasági szervezetek jogáról és közgazdaságtanáról. Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem – Pázmány Law Working Papers Nr. 2018/17., pp. 18-35. ISSN 2062-9648

Veress Emőd (2017): A szindikátusi szerződés tartalmának néhány alapkérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 2017/11. pp. 464-476. ISSN 0021-7166

Veress Emőd (2018): A szindikátusi szerződés ütközése a társasági jogi normákkal és a társasági szerződéssel, *Magyar Jog*, 2018/9. pp. 510-519. ISSN 0025-0147

Doktori értekezés

Nagy Barna Krisztina (2018): A szindikátusi szerződés – doktori értekezés. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, pp. 72-74., 81., 84., 213-214.

ⁱ A szindikátusi szerződés elnevezéssel sem a hatályos magyar jog, sem a történeti magyar magánjog nem szabályozott egyetlen szerződéstípust sem, ennek ellenére mind az elnevezés mind a szerződés és annak alkalmazása hosszú múltra tekint vissza. – Veress, 2020, pp. 24-57.

ⁱⁱ 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről 7. § (1) bekezdése szerint „A család a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan

kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokon kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság.” amely fogalmat az Alkotmánybíróság 42/2012. (XII.20). AB határozat megsemmisítette azon az alapon, hogy e fogalom a férfi és nő házasságára visszavetített családfogalma sérti az emberi méltósághoz való jogot, az egyenlő bánásmód követelményét, illetve nemzetközi egyezményeket. – [Árva, 2013, p. 53.](#)

ⁱⁱⁱ Példaként lásd [Kispál, 2023, 45-51.](#)